

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש יג אדר תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 5:08 תל-אביב: 5:23 חיפה: 5:14 מוצאי שבת: ירושלים: 6:21 תל-אביב: 6:23 חיפה: 6:22 ר"ת: 7:01

פרשת תצוה

שמירת הלשון

מופץ השבוע
"בריאות ורפואה" – 99

אחריות לשמירת הלשון

סח הגראי"ל שטיינמן שליט"א: החזון איש התבטא פעם שמתפלא על כך, שישנם אנשים שבססח מוקדקים מאד בזחירות נוראה על כל חשש רחוק של חמץ, ואם נופל משהו על הריצפה זורקים אותו מידי! אבל במשך השנה, מה שנוגע לאיסורי טריפה החמורים, אינם מקפידים כל כך, אף שבססח בודאי אין חשש שיעברו על איסור דאורייתא, וטריפה רוב החששות הם על דאורייתא...

והוסיף הגראי"ל: "יש דבר חמור יותר מטריפה, שזה כמעט תמיד דאורייתא, והוא עון חמור הרבה יותר, ובכל זאת אנשים אינם נזהרים ממנו כל כך, הוא איסור לשון הרע..." פרי חיים

באחת מנסיעותיו של הגראי"ל שטיינמן התלוו אליו אחד מנכדיו והרב יצחק רוזנגרטן שליט"א. הנכד שהבחין כי הרב רוזנגרטן מקליט כל הדברים שיוצאים מפיו של הגראי"ל שאלו האם קיבל רשות מהגראי"ל להקליט כל דבריו, שהרי כשאדם יודע שדבריו מוקלטים נזהר יותר בדיבורו ושוקל כל מילה שאומר.

הרב רוזנגרטן השיב בחיוב והוסיף כי כבר בעבר שאל את רבי אהרן לייב אם יוכל להקליט דבריו, ותשובתו היתה: "הלא בשמים יתבעו אותי על כל מילה שהוצאתי מפיו, כך שבין כה וכה עלי להיות אחראי על כל דיבורי..."

רבי אהרן לייב

לשמור פיו ולשוננו מכל דיבורים אסורים כמו לשון הרע ורכילות! נלמד, בדרך רמז, מהפסוקים: "ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת..." והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו..." (פרק כח-לא, לב)

וכתב החפץ חיים (בספרו שמירת הלשון ח"ב פ"ז וכן בפ"י עה"ת) שפסוקים אלו מרמזים על שמירת הלשון, לפי מה שאמרו חז"ל, שהיה המעיל מכפר על עוון לשון הרע, אמר הקב"ה יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול (ערכין טז.). הוא שנאמר "כליל תכלת" שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, וזוהו יזכור שעתידי הוא להתייצב לדן לפני כסא הכבוד.

המדבר דיבורים אסורים, מטמא את פיו ופוגם בדברי התפלה והקדושה שמוציא אח"כ מפיו. כמו שכתוב בזוהר הק' (פרשת פקודי ח"ב ח"ג יב) וכן מחליש בזה את כח התורה שלומו כפי שרואים מדברי חז"ל (ושבת קיט:) אין העולם מתקיים אלא מהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, והטעם משום שהוא הבל פה שאין בו חטא.

וכן דרשו חז"ל (במד"ר דברים פ"ו) בפסוק (קהלת ה-ה) "אל תתן את פיד לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא..." כיון שהפה אומר לשון הרע חוטא על הגוף שגורם לו ללקות, ואל תאמר הריני מדבר לשון הרע ואין בריה יודעת כי אמר לו הקב"ה: הנני שולח מלאך והוא עומד אצלך וכותב את דיבורך על חברך.

ובזה, כידוע, היתרון שיש לאדם על בעלי החיים, שהוסיף בו הקב"ה את הנפש המדברת ככתוב (בראשית ב-ז) ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה" ותירגם אונקלוס "לרוח ממלאך". ומעתה אם מדבר דברי תורה ומצוות מעלה עצמו מעל הבריאה, ואם מקלקל בדיבוריו נעשה גרוע יותר מן הבהמה.

וזו היתה תכלית יצירת האדם בעולם. כפי שכתב הסמ"ג בהקדמתו בענין יצירת האדם (מובא בח"ח עה"ת) כי בתחילה ברא השי"ת כיתות מלאכים שהם שכלים נבדלים, שהולכים בהנהגתם רק אחר הדעת האמיתית, שאין מוטבע בהם כח החמדה והתאוה כלל, וביום החמישי ברא את בעלי החיים שאין להם דעת כלל. ואילו ביום השישי הרכיב הקב"ה את שני הכוחות הללו יחדיו, היינו נשמת האדם שהיא חלק א-לוה ממעל מלאה חכמה ודעת אמיתית כעין מלאך, עם הנפש הבהמית הנמשכת רק אחר תאוות הגוף וכיו"ב". ותפקיד האדם הוא להגביר את הנפש השכלית שבו על הנפש הבהמית שבו. ואם יצליח בזה יקרא "צדיק" ויעלה למדרגת מלאך, ואם היפך, משפיל עצמו בזה לדרגת בהמה ו"רשע" יקרא.

לאור כל האמור, יתכן לבאר, בדרך צחות, את אמרת חז"ל (מו"ק יז.) אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו ואם לאו, אל יבקשו תורה מפיהו". וצ"ע: היאך נדע מיהו דומה למלאך שאין לנו מושג בו? זאת עוד: מדוע דוקא "מפיהו" ולא "ממנו"?

אלא התשובה: מלאך, בשונה מהאדם, כולו דעת וקדושה. לא שייך אצלו דיבורים אסורים המטמאים. זהו שאמרו, "אם דומה הרב למלאך", היינו שהעלה עצמו בשמירת פיו למדרגת הקרובה למלאך (כהגדרת הסמ"ג) וממילא פיו קדוש אזי "יבקשו תורה מפיהו" כי הדברי תורה שיוצאים מפיו בדרגה כזו הם טהורים וזכים מכל רבב ונקיים מכל טעות. וגם השפעתם מרובה וחזקה, כאמור. [וזה נרמז גם בפסוק "אל תתן את פיד לחטיא..." ואל תאמר לפני המלאך"... למה דוקא לפני המלאך?" משום שבזה התביעה עליו: למה פגמת בדיבורך ולא השכלת להעפיל למדרגתו...]

עלון "איש לרעהו" פרשת תצוה-זכור הוקדש לעילוי נשמת

מרת זלדא ע"ה בת ר' חיים עבי ז"ל, אשת ר' יעקב קאפל עבי מנדל ז"ל

שיום היאהרצייט חל ביום שושן פורים ומנוחתה כבוד בהר הזתים ירושלים עיה"ק תובב"א

ה . נ . צ . ב . ה .

משפחת ר' נתן אפטרגוט - אנטוורפן, בלגיה משפחת ר' יוסף בנימין הכהן - בני ברק, ישראל משפחת ר' מרדכי מנדל - וינה, אוסטריה

מעלה לאדם המעורב עם הבריות באחוה ורעות והמקרבו לדרך הישר!

נלמד מהפסוק: "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך... מתוך בני ישראל לכהנו לי" (פרק כח-א)

ושואלים המפרשים: מדוע לא נבחר משה להיות הכהן הגדול? ומבארים (המגיז מדובנא בספר אהל יעקב, ועוד): משום שתפקידו של הכהן לשאת עליו עוון בני ישראל, לכפר עליהם, לעשות עבודת העם, מצריכו להיות "מתוך העם" להיות מעורב בו, להכיר את חולשותיו ומגרעותיו, צרכיו וטרדותיו. לא כן משה רבינו הרחוק יותר מתשוקותיו של בשר ודם, המסוגל לעלות השמימה ולהיות מעורב עם המלאכים ללא אכילה ושתייה, אינו יכול להשתמש באצטלא זו. משום כך, אהרן שהיה קרוב יותר אל העם, היה אפשר בידו לנהוג במדה זו של "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבו לתורה" כמו שאמרו חז"ל (באבות פ"א-ב).

מעשיו של אהרן לקרב את העם לתורה ולמצוות, היתה מתוך אהבה ואחוה כלשון המשנה "אוהב את הבריות ומקרבו לתורה", כי תנאי הכרחי ישנו לקירוב הבריות לתורה, והוא "אהבת הבריות". שכן רק כאשר פונה הוא לזולת מתוך אהבה, אחוה ורעות, דבריו נשמעים!

ואמר על כך כ"ק האדמו"ר מגור בעל הבית ישראל רמז נאה, שהרי אחד ממלבושי אהרן הכהן היה האפוד ככתוב "ושמת את שתי האבנים על כתפות האפוד אבני זכרון לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם" (כח-ב) - לשון הכתוב רומז למדתו של אהרן כי "אפד" ראשי תיבות "אלמדה פושעים דרכיך", שמלמד את ישראל את דרכי ה' ומקרבו לתורה...

והגאון מטשיבין - רבי דב בעריש ווידנפלד זצ"ל מצא רמז לענין זה מהפסוק (יחזקאל מד-יט) "ובצאתם אל החצר החיצונה אל העם פשטו את בגדיהם אשר המה משרתים בם, והניחו אותם בלשכות הקודש ולבשו בגדים אחרים, ולא יקדשו את העם בבגדיהם".

נרמז בפסוק שעל אף שהכהנים בפנים הקודש לובשים בגדי כהונה, מכל מקום בצאתם אל המון העם הפשוט יפשטו את בגדיהם אשר הם משרתים בם, עליהם לרדת מהפסגה הרוחנית שהם מצויים בה כדי להתאים את עצמם לצאן מרעיתם, כי לא כל אחד מסוגל לקבל את הדרכת המנהיג כשהוא ברום השגותיו הגדולות. אלא "ולבשו בגדים אחרים" - שיכניעו את עצמם למדרגת המבקל, ולא יקדשו את העם בבגדיהם כי המנהיג צריך להשפיע על העם ולנהוג עמו בקירוב.

במצב של הדור האחרון יש לקרב את המתרחקים בעבותות של אהבה ולחזק את החלשים באחוה ורעות. ולא במלחמות של חורמה והרחקה. הגה"צ רבי נתן צבי פינקל זצ"ל - הסבא מסלבדוקה אמר שיש נקוט בשיטה שהמליץ עליה הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל שיש לחפש דרכי חולשה של כל אחד ואחד, בהתאם לטבעו ושאיפתו, ובאמצעות אלו למשוך לבו אל החכמה והיראה. הוא טען כי לפי מצבם הרוחני של בני האדם בדורינו, אי אפשר למושכם לבתי מדרשות ולהניעם למעשים טובים רק ע"י הטפות מוסר בכוונת "לשם שמים", אלא הכרח להשתמש בתחבולות ששכרו והנאתן בצידן. והם שיסייעו לאדם להתגבר ולהבליג על יצר תאוותיו הרעות.

כתב החזון איש באגרתו (קוב"א ח"א-פא): "אחשוב ליותר נכון להתגלגל ולסבול ולקרב בכל מה שאפשר, וזה כל פרי של הישיבה לתת לפתאים עורמה ולתועים בינה, ואין מקום להאשים את השוברים, כי הלא עיר פרא אדם יולד, ועלינו להשתדל בזה בכל מחיר, ולפעמים ימין דוחה ושמאל מקרבת, ופעמים לקרב בשתי ידים".

ופעם נשאל החזון איש (הובא במעשה איש ח"א): באחת הישיבות נתפס תלמיד בגניבה, האם להוציאו מן הישיבה? והשיב: האם אתה השואל דיברת לשון הרע מימד ומשום כך הוציאו אותך? מה לנו לאו זה או לאו זה, ובוודאי אינו חייב מיתה עבור זה! וכשנשאל על הוצאת תלמידיה מבית הספר, השיב: לדיני נפשות צריך בית דין של כ"ג! ואם מוכרחים להוציאה, יש לדאוג לסידור אחר עבודה ולא להוציאה לרחוב. ופעם התבטא: "כיום, בגלל השפעת הרחוב הכל יתומות בחיי האב, ואין משליכין יתומות החוצה!"

לקרב באהבה וחיבה

אנשים רבים שהיו רחוקים מדרך היהדות, חזרו בתשובה שלימה בגלל היחס האוהב והמלבב שגילה כלפיהם הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל. סיפר אחד מהם שבכל פעם שבא למחיצתו של רבי יהודה הקביל פניו בכזו לבביות ואף כיבדו בקימה...

כנסע פעם רבי יהודה לעיר צפת, תוך כדי הילוכו ברחוב עם מלווי, נתקל בשני צעירים בעלי חזות חילוניות. מיד קרא להם בחיבה גדולה והפליג בשיחה עמהם, בכונה ללמדם על "רגל אחת" מה זו תורה, יהדות, ושבת מה היא. ולא נתקדרה דעתו עד שפשט טליתו מעליו באמצע הרחוב, ומסרו לידם שיברכו עליו ויתעטפו בו, וילכו ד' אמות כשהם עטופים בציצית, הכל כדי לזכותם.

לפליאת מלווי, צייתו הצעירים לכל מה שציוה אותם, וניכר היה שדבריו הכנים הרשימו אותם בלי די. כשעמד להפרד, הזמין רבי יהודה את הצעירים שיבואו אליו לירושלים וימשיכו לשוחח, כשהוא מקריא להם את שמו וכתובתו, הכל כדי שלא להחמיץ שום הזדמנות שנקרית לו להוציא יקר מזולל.

וזאת ליהודה

טוב ומטיב...

כ"ק האדמו"ר רבי נחום מטשרנוביל זצ"ל היה דרכו להטיב עם כל נפש מישראל, אפילו עם הרחוקים שבהם, כדי שמתוך כך יוכל לקרבם לתורה ולמצוות. הוא נהג לקרוא לכל יהודי בשם "צדיק" ולפייסו במתנות למעלה מיכולתו.

פעם הסביר רבי נחום את מנהגו זה, ואמר כהאי לשנא: "אני מתכוון לתפוס בקצה מדותיו של הקב"ה, מה הוא "טוב ומטיב לרעים ולטובים", אף אני כן.

ממעשה"נ

בחה של מלה טובה...

הגר"י זילברשטיין שליט"א סיפר (בשיעורו בחודש האחרון) על מעשה שנתפרסם לאחרונה בלונדון. והדיו הגיעו למקומינו. ומעשה שהיה כך היה:

אחד היהודים החרדים והנכבדים בלונדון חזר לביתו בשעת לילה מאוחרת, והנה לתדהמתו מתקרב אליו נער פורק עול, ובידו סכין גדולה, קירב הנער אליו במהירות את הסכין לצווארו כשהוא צועק בקול מאיים ואכזרי: "או שאתה נותן את כספך או שאני נוטל את חייך..."

היהודי לא איבד את עשתונותיו. הוא פנה בחביבות וברוך אל הנער ואמר לו: "בא נשב יחד על הספסל הסמוך ואתן לך מה שאתה רוצה..." למזלו הוא הסכים, ואז אמר היהודי לנער: "אתה נראה לי בחור הגון, יקר שביקרים, כה מקסים... אבל למה אתה צריך כל כך הרבה כסף?"

כעת היה הנער רגוע ומרוכז יותר והשיב כי הוא צריך לשתות... ולא רק הוא אלא יחד עם חבריו, ולכן צריך את הכסף. פתח היהודי את ארנקו והושיט לו 100 ליש"ט. הוא לקח את הכסף והלך לו.

למחרת בתפילת שחרית, אותו יהודי שם לב, שבין הספסלים מסתובב נער ופניו מוכרות לו... אכן זה הנער של אתמול. לפתע ניגש אליו הנער ואמר לו: "אותך אני מחפש, באתי להחזיר לך 50 ליש"ט..."

לפליאתו הרבה הסביר הנער: "מיום שנולדתי עוד לא היה אדם בעולם שאמר לי מילה טובה של הערכה. לא ההורים לא המורים, ולא שום אדם. אתה ראשון בעולם ששמעתי ממך שאני בחור הגון יקר ומקסים... לכן החלטתי שאני מתחזר לך חלק מהכסף שלקחתי ממך..." נדמה כי הרבה חומר ללימוד ולמחשבה נוכל להפיק ממעשה זה...

אחרי התפלה – מיצב חדש...

סיפר המחנך הנודע הר"ג רבי נחמיה בקר זצ"ל: זמן קצר לאחר לידת בנו בכורו, חלתה אשתו במחלה מסוכנת וקבעו הרופאים שכדי להציל חייה, חייבים לנתח בדחיפות, אבל הניתוח יגרום שלא תוכל ללדת יותר. מחמת פיקוח נפש הזמינו רופא מומחה גדול, שדרש סכום עצום. ורבי נחמיה שילם לו מיד את מלוא הסכום, שלא יתעכב.

ואולם לבו לא היה שלם עם הניתוח, והחליט לבקש מהרופא שימתין מעט כי ברצונו לנסוע לבני ברק ולהתייעץ עם החזון איש. לקח שעות עד שהגיע לביתו של החזון"א. הוא שטח בפניו את שאלתו. שמע החזון"א והשיב בפשטות: "מה השאלה, הרי פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה! ויש לעשות הכל להצילה מהסכנה".

הוא פנה לצאת מהחדר, ואז פנה אליו החזון"א ושאלו, האם כבר התפלל מנחה? משהשיב בשלילה, אמר לו החזון"א שיבוא להתפלל עמו, ונכנסו להתפלל במנץ שבבית החזון"א.

אחר התפלה ניגש אליו החזון"א וביקש שיחזור שוב על שאלתו. משחזר על הדברים כהווייתן, שאלו החזון"א מה השיב לו על כך. וענה שהורה לעשות הניתוח. להפתעתו חזר בו החזון"א ופסק: "לא! אין צריך לנתח!" משתמה על תשובתו, אמר לו החזון"א: "התשובה הראשונה היתה קודם תפלת מנחה, והתשובה עכשיו היא לאחר תפלת מנחה..."

מיד קיבל עליו רבי נחמיה באמונה תמימה לקיים הוראת החזון"א, אך שאל: מה יעשה עם ההשלום שכבר שילם לרופא? ענה לו החזון"א: "לא לבקש, ורק אם הרופא יחזיר לו מדעתו, יקבל ממנו".

רבי נחמיה חזר לבית החולים, וכשנפגש ברופאים, נזפו בו על שמפקיר חיי אשתו ומעכב את הניתוח שיציל את חייה. לתדהמתם אמר להם בשלוה שאינו רוצה לעשות את הניתוח. הם כמובן כעסו וצעקו עליו היאך מסכן את אשתו וכו' אך הוא עמד בתוקף על שלו. הם החתימו אותו שהאחריות עליו, והרופא החזיר לו מדעתו את כל הכסף שנתן לו.

והי ממחרת, בטרם יצאה האשה מבית החולים, עשו לה הרופאים בדיקה נוספת, והשתוממו לראות שטעו באבחנתם ואילו היו מנתחים אותה היו מסכנים את חייה. מרוב התפעלות טייל הרופא המומחה עם רבי נחמיה במסדרונות בית החולים כשהוא צועק לכל הנוכחים: "הרב קרליץ (החזון"א) אינו מרשה לנתח וצודק!"

באותו היום שיחררו את האשה לביתה, והיא שבה לאיתנה בבריאות שלימה, וכידוע, העמידה במשך השנים לגיון שלם של עשרה ילדים וצאצאיהם ההולכים בדרך התורה והיראה, כשהיא מאריכה ימים בשיבה טובה עד מעל גיל תשעים.

עפ"י באר החיים

טוב וראוי לכל אדם לשית על לבו מצוקות בני ישראל כדי שיתפלל עליהם תמיד!

נלמד ממה שניצטוו אהרן ונשיא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד" (פרק כח-ל)

ופירש הספורנו: כדי שיתפלל עליהם שיזכו במשפט. עכ"ל. נמצאנו למדים, שכדי להתפלל כראוי על בני ישראל, יש הכרח לשאת על הלב את צרכיהם של ישראל. יש הכרח לחוש בצערם.

סח הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: אם נשאל כל ילד, או אפילו אדם מבוגר, כיצד ניצחו מרדכי ואסתר במערכתם נגד המן. התשובות תהיינה מגוונות, החל בכך שאסתר ומרדכי היו צדיקים והמן היה רשע. ההמשך בכך שעוררו את בני ישראל לחזור בתשובה, או מסירות נפשה של אסתר בעד עמה. וכיו"ב.

אבל אנשי כנסת הגדולה שכתבו את הפיוט "אשר הניא עצת גוים" כותבים את הסוד בפירוש: "ראית את תפלת מרדכי ואסתר, המן ובניו על העץ תלית".

אמנם כל הפעולות שעשו מרדכי ואסתר סייעו בנצחון הגדול על המן. אבל אנשי כנסת הגדולה מלמדים אותנו כי עיקר העיקרים, מה שפעל בשמים היתה התפלה - "ראית את תפלת מרדכי ואסתר".

וכך גם מצינו אצל דוד המלך ע"ה, כאשר נמלט משאול שביקש להורגו, הוא התחבא במערה במדבר. שאול רדף אחריו עם צבאו והגיע עד למערה בה הסתתר דוד.

מה עשה דוד באותה שעה גורלית? הלא זה מפורש בתהלים (קמב): "משכיל לדוד, בהיותו במערה תפלה". במה השכיל דוד באותה שעה? מה היה הדבר אותו הבין בחכמתו שצריך לעשות? "תפלה!"

ומה עשה הקב"ה? שלח עכבישים שיטוו מסך קורים על פתח המערה, ושאל סבר שזה זמן רב שלא נכנס איש למערה. והראיה, מהמצאות הקורים. שכן אם היה מישהו נכנס היה קורע אותם. ובכך ניצל דוד. זהו כוחה של התפלה שרק המשכיל בחכמתו יודע היכן ואימתי להתשמש בה.

תוכחה בנועם

להוכיח את בניו ותלמידי בנחת, בנועם ובכבוד!

נלמד מהפסוק: "כתית למאור" (פרק כז-ב)

וכתב רש"י: כתית למאור - ולא כתית למנחות. ומובא (במש"ת) בשם האדמו"ר רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל, לרמוז מהלכה זו גם לכלל היסודי האמור לענין חינוך בכלל ולענין תוכחה בפרט, שכאשר באים להוכיח ולהדריך את הזולת, יש להזהר לעשות זאת בנועם, ברכות ובאופן מכובד, כי רק בכך תושג המטרה. זהו שאמרו: "כתית" - כאשר מוכיח האדם את הזולת ומבקש לכתת את לבו, יכוון את אופן התוכחה "למאור" - כדי להורות ולהאיר לפניו את הדרך הישרה. "ולא למנחות" - אבל לא כדי להנחיתו ולהשפילו...

אחד מתנאי התוכחה, שתתקבל ברצון, הוא שתהיה אהבה שורה בין החוטא למוכיחו. וכפי שמדויק מלשון הרמב"ם (הל' תשובה פ"ד ה"ב) שכתב: "לפיכך צריך להעמיד בכל קהל וקהל מישראל, חכם גדול וזקן וירא שמים ואהוב להם שיהיה מוכיח לרבים ומחזירם בתשובה".

היה מי שהוכיח זאת מסמיכות הפסוקים (ויקרא יט-יז): "לא תשנא את אחיך בלבבך - הוכח תוכיח את עמיתך" כלומר: התנאי המוקדם שתוכל להוכיח את עמיתך לקיים מצות "הוכח תוכיח" הוא ש"לא תשנא את אחיך בלבבך". כי תוכחה שבאה מתוך שנאה אינה מתקבלת ואינה מועילה, ולכן אם רוצה שתתקבל תוכחתו כראוי, על המוכיח לרכוש אהבה לזולת ולבקש באמת להטיב עמו בתוכחתו.

עפ"י זיבנו היטב דברי חז"ל, שבמקום אחד אמרו שהבית השני חרב בגלל שלא הוכיחו זה את זה (שבת קי"ט), ובמקום אחר אמרו שנחרב בגלל שנאת חנם (יומא ט:). ואולם לאור האמור מובן, שהא בהא תליא, שבגלל השנאה לא יכלו להוכיח.

"לכו בנים"!

הצדיק רבי שמעלקא מניקלשבורג זצ"ל היה מוכיח ומעורר בדרשתו את הציבור לבכי... ואולם כשנסתיימה הדרשה והלכו איש לדרכו, היו נרגעים ושבים לשיגרת החיים, לשמחה ולעליצות, והשפעת דברי המוסר ששמעו היתה פגה מהם.

אמר על כך רבי שמעלקא: הוא שאמר דוד המלך ע"ה במזמורו (תהלים לד-יב): "לכו בנים שמעו לי". ולכאורה מדוע לא אמר "בואו בנים שמעו לי". ולמה אמר "לכו"!? אלא התכוון בזה דוד המלך לומר, שאפילו אחר שתלכו מן הדרשה תמשיכו "לשמוע" מה שאמרת לי. לכן, ולא תפוג ממכם השפעת דברי המוסר.

אמירה יפה

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

האם טעה היסבא? / הרב נפתלי וינברג

* * *

רבי איסר זלמן מלצר הבין מיד כלפי מה - וליתר דיוק כלפי מי... - הדברים אמורים. כי "דעת" משמעה "דרך-ארץ", וכוונת הסבא הייתה לרמוז לבחור שנהג שלא בדרך-ארץ.

לאחר שעזבו התלמידים את החדר, ניגש וטען רבי איסר זלמן: יורשה לי להעיר, שלעניות דעתי הסבא "הגזים"... הרי מדובר כאן בעילוי שבעילויים, אחד כזה שהעולם עוד ירעש ממנו!

אך הסבא בשלו: די במעשה הקטן הזה של ליקוק הסוכר, כדי ללמד על כך שאם הבחור לא ישנה את הליכותיו, לא זו בלבד שהעולם לא ירעש ממנו אלא שהוא יהיה אפס אפסים! לא תהיה לו שייכות לעולם התורה.

שמע רבי איסר זלמן את הדברים החריפים, אך לא השתכנע. המשיך לסבור שבמקרה הזה הסבא "טעה".

* * *

את הסיפור הזה נהג לספר המשגיח **רבי מאיר חדש** זצ"ל לתלמידיו, והיה מסיים: "אני יודע במי המדובר; הכרתי את העילוי הן בצעירותו והן לעת זקנותו. יכולני להעיד שהוא גדל והזקין - ולצערנו **הסבא היה צודק**! - (הובא בגליון של רשת החינוך 'בני יוסף')

ידידים יקרים:

לאור הדברים האמורים, הבה נמקד עיניים מול ילדינו ונשאל את עצמינו: איך היינו רוצים לראות אותם כשהם יזקינו? נכון. היום הם כולם חייכנים ומשמחי לב, אך מה יבטיח לנו שהם יצמחו עם מידות ישרות - אם לא לימוד קבוע בנושאים אלה?

כתב הבן איש חי "המלמד יזדרז ללמד את הילדים שעה אחת ביום הלכות דרך ארץ ודברי מוסר" (בן איש חי, שנה שנייה כי תצא כד)

רבות! כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן! בעוד שלושה שבועות יצאו הילדים לחופשת פסח, ומיד לאחר מכן יחל 'זמן קיץ'. הנה הזדמנות פז להתחלה חדשה, להכניס בתנ"ם ובמוסדות נוספים את התוכנית ללימוד בחברות של עניינים שבין אדם לחבירו. בעיקרון מדובר בתוכנית שנתית, אך הפקנו חוברת מקוצרת שמתאימה לתקופת הקיץ.

מי לא רוצה שבנו יצליח? שיצמח לתלמיד חכם אמיתי בעל מידות טובות? **התקשרו עכשיו: 02-5671812**

תזכורת: עדיין ניתן להזמין את החוברת 'אדני הבית', המכילה כלים וכללים בסיסיים לבית, ובייחוד אודות חינוך ילדים בבית, להשיג במספר טלפון הנ"ל

מֵרֵן רַבִּי אִיסֵר זֶלְמָן מִלְצֵר זצ"ל, כִּיהֵן כְּרֵאשׁ יִשִּׁיבַת 'עַץ חַיִּים' בִּירוּשָׁלַיִם. מִיָּדֵי פֵעַם הִיָּה יוֹצֵא לְהִשְׁתַּטַּח עַל קַבְרֵי אֲבוֹת שְׁבַחֲרוֹן, וּלְנִסְיָעָה הִיָּה מִצְרָף אֵלָיו מִקְצַת מְטוֹבֵי תַלְמִידֵיו. בְּהַזְדַּמְנוֹת זֶה הִיָּה נִכְנַס עֵימָם לְבַקֵּר אֶצֶל מֵרֵן הַסְּבָא מִסְּלִבּוֹדְקָה זצ"ל אֲשֶׁר בְּאַחֲרִית יָמָיו הִתְגּוֹרֵר בְּעִיר הָאֲבוֹת.

בְּאַחַד מִבִּיקוּרָיו הִתְבַּטָּא רַבִּי אִיסֵר זֶלְמָן: 'הַיּוֹם הִבְאַתִּי אֶתִּי אֶת הַגְּדוֹל מִכּוֹלָם! עֵילוֹי אֲשֶׁר הָעוֹלָם עוֹד יִרְעַשׁ מִמֶּנּוּ! לְצַד הָעֵילוֹי הַצְּטֵרְפוֹ שְׁנֵי תַלְמִידִים חֲשׁוּבִים נוֹסְפִים.

ה"סבא" קיבלם בשמחה, והזמינם להסב אל השולחן. במקביל ביקש מהרבנית להגיש כוסות תה, וזה נעשה - בוודאי ב"ימים ההם" - כשהסוכר מוגש בכלי נפרד.

ישבו האריות למלחמתה של תורה, ולפתע הבחין הסבא כיצד העילוי הצעיר מלקק בראשי אצבעותיו גרגירי סוכר שנשפכו על השולחן...

הדבר לא נשא חן בעיניו. לא מן הראוי לנהוג כך. וודאי לא כשאתה מסב לצד רבנים. האין זה מעיד על פגם מהותי בדרך-ארץ?

אמנם, כדי לא לפגוע בו, שתק הסבא.

* * *

"מי יותר חשוב אדם חי או מת?" פנה הסבא ושאל את מיועדו לקראת תום הביקור, ולא לפני שהקדים שברצונו להפנות אליו מספר שאלות.

העילוי שציפה לשמוע איזו חידה מפולפלת התפלג על השאלה הקלילה ומיד השיב "אדם חי - כמובן!"

הוסיף הסבא ושאל: "אריה חי ואריה מת, מי מהם חשוב יותר?" העילוי הוסיף והתפלג אך השיב מיד: "אריה חי - כמובן".

אבל הסבא אינו מרפה וממשיך לשאול: "כלב חי וכלב מת, מי יותר חשוב?"

"כלב חי!"

"כלב חי ואריה מת - מי מהשניים חשוב יותר?"

"הרי זה פסוק מפורש בקהלת (ט, ד) 'כִּי לְכָל־בַּיִת חַי הוּא טוֹב מִן הָאֲרִיָּה הַמֵּת!'"

וכעת חידה: "האם תוכל להצביע על מקרה של אדם חי ונבלה מתה, ובכל זאת הנבלה עדיפה על פני האדם החי?"

"אָה... אין מציאות כזו" השיב הבחור בהחלטיות.

"חז"ל הרי אמרו כל תלמיד חכם שאין בו דעת - נבלה טובה הימנו" פשט הסבא את ה"חידה".

עלון "איש לרעהו" פרשת תצוה הוקדש לעילוי נשמת

מרת חנה נחמה (נעמי) ע"ה בת הרב יעקב ישראל ז"ל

נפטר י"א אדר תשס"ה, ת.נ.צ.ב.ה.

נתרם על ידי משפחתה היקרה שיחיו לאוי"ט

